

Lawrence Durrell
CONSTANCE
ALI URJENJE V SAMOTI
Avignonski kvintet

prevedel Ferdinand Miklavc

Za Anaïs, Henryja, Joey

Avtorjeva opomba

Ta knjiga je roman, in ne zgodovina, vendar temelji na nešteti pogovorih in petnajstletnem bivanju v Provansi; čeprav sem si tu in tam dovolil svobodo pri kronologiji sramotnega obdobja, je povzetek impresionistično točen portret francoskega Midija med zadnjo vojno. Preučeval sem tudi resne zgodovinarje, naprimer Kenwarda, več pa dolgujem francoskim virom, kakršen je knjiga M. Aiméja Vielzeufa iz Nîmesa.

Prvotno sem hotel v dodatek vključiti dve besedili – Protokole sionskih starešin in Oporoko Petra Velikega. Prvo je tako dolgovezno in nadležno, tudi dostopno drugje v kritičnih izdajah, da sem misel opustil; Petrova Oporoka pa je tako edinstven dokument in tako prikladen za obdobje in tudi za to knjigo, da sem sklenil, naj ostane v njej.

V sklepu se želim zahvaliti ostrooki gospe Helen Dore, ki je pregledala rokopis in me odrešila mnogih napak.

Lawrence Durrell

*Pour Faire Face au Prince des Ténèbres
qui a un royaume formé de cinq éléments
le Père de la Grandeur évoque la Mère de
la Vie qui, à son tour, évoque l'Homme
Primordial qui a cinq fils: l'Air, le Vent,
la Lumière, l'Eau et le Feu.*

*Cahiers d'Études Cathares,
Narbonne*

ENA

V Avignonu

Spočetka sta se visoka stolpa vrat srednjeveškega Avignona, Gog in Magog njegovega meščanskega življenja, imenovala *Quiquenparle* in *Quiquengrogne*. Med njima so dan in noč hodili meščani tega malega Rima, kot bi lahko skoz možgane kakega spečega papeža prehajali spomini ali vprašanja ali občutja. Kemblja velikih zvonikov sta z bobnečim truščem odganjala hudobnega duha. Pod njima se je širilo pretresljivo drhtenje in glušilo mimoidoče na ulici. Povsem drugače je bilo, kadar je bilo plat zvona – hrumenje je počasi naraščalo kot pri kakem gozdnem požaru ali pa zvenelo kakor zlovešče bučanje razdraženih čebel v grelni steklenici. S tem zvo-njenjem je živel kot z zgodovino toliko časa, da se mu je, napol mrtvemu od stradeža, dozdevalo, da so mu podobne celo sirene vojne. Strašno, do nezavesti pre-tepenega so vrgli v vlažno klet v trdnjavi in ga tako spretno privezali k steni, da se ni mogel povsem zle-kniti, saj so mu vrat vklenili v obroč v steni, roke pa zvezali v komolcih. Quatrefages je zdaj dosegel stanje blažene pozabe, v kateri so se vse njegove stiske in bolečine zlile v eno samo veliko vseobsežno gorje, ki je že po sebi povzročalo omrtvičenost. Zdelan se je zrušil k tlom in naslonil glavo na steno; toda vrv je bila nalašč ravno prekratka. Presenetljivo pa mu je pritisk na utripalnico preprečeval, da bi se povsem onesvestil. Slišal je tih trušč vojaških vozil, ki so se

vzpenjala po tlakovanem pobočju na trg garnizije; gumena kolesa so spodrsavala in motorji so hrumeli ob pretikanju prestav. Njemu je bilo, kot bi dolga vrsta vitezov ob svetlobi bakel jahala v kak junaški templjarski podvig; peket kopit na tlakovanem dviznem mostu je bil pozdrav v slovo. Nekakšen privid, porojen iz izčrpanosti in bolečin, mu je dal, da se je zatopil v resnično témo svojega življenja – saj je on sam raziskoval herezijo templjarjev in upal, da bo našel sled za morda bajeslovnim zakladom. Zdaj je padel v roke nove Inkvizicije, vendar so tokrat duhovniki v sivo zelenem in kot znamenja in amulete nosijo svastiko. Z njimi je smrt postala polnoletna. Tak naj bo torej izid njegovega dolgega iskanja – mučenje, da bi razodel skrivnosti, ki jih ne pozna! Ko se je v obupu histerično smejal, so ga udarili po ustih in mu zbili zobe v goltanec. Toda vse to je prišlo mnogo pozneje ...

Constance in Sam pa nista bila edina, saj je bilo, kot da se ves svet poslavlja; vendar pa je bila sedanjost še vedno majhno zatočišče popolnega zadovoljstva, miru med trtami. Visoka plima provansalskega poletja se bo kmalu unesla proti trgatvi rekordne letine, ki pa bo seveda zgnila, saj so že skoraj vse trgače poklicali pod orožje in so se s temi vojskami miroljubnih trt soočali samo ženske, otroci in starci. Trsi pa so kljubovali v vsej svoji čvrstosti, segali proti

stekleno modremu nebu z vsem bogastvom bujnih listov in prašnih grozdov, razprti kakor v objem.

Ljubimca sta bila še zelo neizkušena, nihče od njiju ni vedel, kaj je vojna niti kako v tem ravnati. To je povzročalo negotovost, ki je bila še bolj mučna, ker se je njuno ljubezensko razmerje komajda začelo; preden sta se sporazumela, sta več kot mesec dni potratila za mladeniško pričkanje. Njuni omotični objemi niso mogli prikriti popolne praznine v telesnem poznavanju ljubezenskega dejanja. In pri vsem tem naj ju zdaj dohiti neželena vojna, ki jima jo lahko vsili nori nemški pleskar: ne, v to vojno je nemogoče verjeti!

Toda prišla je Samova uniforma – bilo je, kakor da je vojna kradoma še za korak napredovala proti njima. Uniformo je bilo treba prilagoditi in čepica je bila malenkost prevelika. Pomeril jo je pred zrcalom v sobi v nadstropju stare hiše, kjer je balkon, in se počutil hkrati ponosnega in trapastega. Ona je naga molče skromno ležala na zlatem in modrem postelnem pregrinjalu, z brado v dlaneh. Bil je videti tako žalosten in zbegan in tako zelo zal – nag mož z vojaškim suknjičem in čepico še brez značke! Sam je strmел in strmел vase in imel občutek, kot bi se njegova osebnost spremenila. »Kakšna pantomima!« je rekel končno, se obrnil in jo v navalu obupane žalosti spontano objel. Ko se je v ognju svoje negotovosti prižrel obnjo, je na prsih začutila hladne gumble. Sredi prevladujoče svetovne blaznosti sta sklenila, da še sama napravita nekaj prav blaznega – da se poročita! Kakšna norost! Oba sta tako rekla, oba sta tako res

čutila. Toda hrepenela sta po tem, da se še bolj zblížata, preden se razideta, morda za vedno. Ob tem pa je bila presneta uniforma razlog, da so se štirje fantje prvič v tistem čudovitem poletju sprli.

Prepir je bil kratek; do tega je prišlo, ko so v mesečini igrali karte na verandi pod latnikom z vrtnicami, kjer so na krušičih se zidovih po ves dan podremavali ali se ravšali kuščarji. Največji krivec je bil Blanford, povzročil ga je s svojo domišljavostjo in vzvišenostjo glede ugovora vesti, jezo zaradi tega pa je še podžgal s posmehom na račun mož v uniformi, ki svojo istovetnost podredijo »črednemu mišljenju«. Tako govorjenje je bilo takrat modno v literarnih krogih. Luna je bila tako svetla, da stare brleče petrolejke, ki je stala na mizi, pravzaprav niso potrebovali. »Zdaj pa nehaj, Aubrey!« je vzkliknil Hilary, njegova sestra Constance pa mu je ostro pritegnila kakor v odmev: »Da, Aubrey, prosim.« Ni pa se mogla zadržati (saj je bil Sam v novi uniformi res čudovit), da ne bi bila tudi sama nekoliko osata: »Samo zato, ker tako trpiš zaradi Livie, ki te vse poletje drži na vrvi!« Ko se je kopje zapičilo v tarčo, je Blanford ves prebledel. S Constancino sestro je res preživljal hude čase, saj je v njem izzvala samouničujočo mladostniško ljubezen, ki se ji je sama le napol odzivala, obenem pa izkazovala skoraj enako naklonjenost njegovemu mlademu prijatelju, konzulu Felixu Chattoju, ki je zdaj divje buljil v karte in govoril: »Mislim, da ti deliš!«

Livia je smešila oba. Ne, to ni bilo iz gole muhavosti, prav zaradi tega je bila tako privlačna – šlo je preprosto zato, da njeni zaporedni vzgibi niso bili po-

vezani, izmikala se je in se ji ni zdelo vredno pomisliti, da morda povzroča bolečino. Bila je brezčutna ali pa se njenega srca nikoli ni nič dotaknilo. Dojemati jo tako, je bilo mučno, toda drugače se ni dalo. Oba, Aubrey in Felix, sta bila tik pred tem, da ji priznata ljubezen, tedaj pa je nenadoma izginila, kakor je počela že ves čas, in kot naslov pustila neko pariško kavarno in še eno v Münchnu. Ubogi Blanford je šel celo tako daleč, da je kupil prstan zanjo – dovolila je, da je prišlo tako daleč. Nič čudnega, da je bil tako jedek, saj se je zavedal svoje zmote, hkrati pa neznan-ske teže ljubezni, ki jo je v njem izzvala Livia. Ob vsem pa še ta prekleta vojna!

Constance je presunila nenadna bolečina, ko je z okna svoje sobe zgoraj gledala njihove rožnate mladeniške obraze, polne zaupanja in naivnosti, tako nezkušene in tako negotove. Njen brat Hilary je sedel po svoji navadi s prekrižanimi nogami, lahno držoč karte med porjavelimi prsti. Kako zal s plavimi lasmi in finimi ostrimi potezami in modrimi očmi! Njegova drža je izražala nekakšno aristokratsko brezbriznost, ki je bila v nasprotju s preprostostjo in toplino Samovega obnašanja. Blanford in Felix sta bila manj izrazita – bilo je očitno, da sta ravno prišla z Oxforda in da sta izobrazena mladeniča. Hilary pa je bil videti kakor glasbenik, samozavesten, že izoblikovanih stališč in obnašanja. Včasih je dajal celo vtis, da je ohol, skoraj preveč izumetničen in prefinjen. Manjkala sta mu sijajnost in toplina njegove sestre. Kakor je bila njegova sestra vedno občutljiva, se je on skrival za svojim hladom. Bilo ji je žal, da je tako zbodla Blanforda, in

je skušala to po najboljši volji popraviti, Sam pa je iz globin svoje opojenosti (saj je bil vendar *ljubljen*) dovolil, da je njegova plemenitost prekipela v prijateljskem čustvu, ki je bilo povsem odkritosrčno in prežeto z naklonjenostjo do prijatelja. Prej, zgodaj zvečer, sta bila spodaj pri jezui, kjer sta si privoščila hladno kopel, in Sam je rekel: »Constance me ves čas sprašuje, kako je mogoče, da si tako potrta zaradi Livie, saj je njeno obnašanje vedno enako in povsem predvidljivo.« Blanford je zastokal, saj je vedel, kaj sledi: še en odmerek opojnega dunajskega nauka, s katerim jih je Constance pitala od jutra do večera – z vsem Freudom, kolikor ga je pridobila med študijem v Ženevi. »Livia je ženska, ki je v vojni z moškim v sebi in potemtakem kastratorka,« je rekel Sam; njegov izraz med izgovarjanjem teh besed je bil skrajno smešen. Sam teh nazorov sploh ni razumel, na pamet jih je povzel od svoje ljubljene, ki je bila nagnjena k prevladovanju na intelektualnem polju. »Naj gre Constance k vragu s to svojo teorijo infantilne seksualnosti in z vso podobno kramo,« je možato odvrnil Aubrey.

Pravzaprav ga je vsa teorija očarala enako kakor odbijala in z odporom je gledal kup brošur v nemščini, ki jih je vse poletje prenašala naokrog. »Freud!« Vedel je, da se človek zaljubi, oh da, zaradi povsem drugih razlogov. Livia je našla eno od njegovih beležnic in jo prelistala, ne da bi prosila za dovoljenje. Ležala je na postelji in ko je vstopil, se je ozrla gor, kakor kuščar, kakor kača, kot da ga v resnici vidi prvič. »Razumem,« je končno v presenečenju zaje-

la sapo. »*Pesnik* si.« Trenutek je bil nepozaben: še kar je strmela vanj, zrla naravnost skozenj kakor s kako optično veččino, naravnost v njegovo prihodnost. Bilo je, kot bi ga nenadoma na novo izumila, z magijo te pripombe iznašla njegovo poklicno pot in ves potek njegovega notranjega življenja. Človek ne more drugega kakor ljubiti tega, ki ga tako jasno prerokuje, vrže vso njegovo zakrito usodo v jasno žarišče. Kaj bi lahko prebrala med njegovimi občasnimi zapisi? Samo prebliske misli, ki bi se lahko nekega dne spremenili v poezijo ali v prozo ali v oboje. »Moja smrt sega globoko v preteklost, v čas, ko so bile ženske sramežljive ali premetene, ali oboje, ali nič od tega, ali preprosto ILOVICA – razkrcene noge iz ilovice, v katero izcejam svojo bujno in živo kri, svoj obet nuje, medtem ko moja harfa, katere tetive zvenijo ves čas, odmeva v tišini, v kateri jo je našla.« Ni ji bilo treba pripomniti, da je čudovito, to je govoril njen pogled. Počutil se je razkrinkanega, navdušen in zgrožen hkrati.

Hilary je spet razdelil karte in je zaradi Blanfordovega sklepa, da se s princem umakne v Egipt, postal zadirčen in dlakocepski. »Videti bo, kot da bežiš,« je rekel. In Blanford je usekal nazaj: »Saj je res, prav *to* počnem. Ne čutim nobene moralne dolžnosti, da bi se udeleževal tega nesmiselnega wagnerjanskega holokavsta.« Constance je takoj okarala brata, rekoč: »Oh, nikaar ne kvarimo tega našega čudovitega poletja ...« In takoj so se v njihovem spominu z nekakšnim čutnim razkošjem dvignile podobe Provanse, Avignona in ljubkih apnenčastih gričev v okolici.

Kakšna izkušnja je bila to – pred njimi se je kakor na pergamentu razprl ves sredozemski svet.

»Se opravičujem,« je rekel Hilary in Blanford je pritegnil: »Tudi jaz.« Že tedne so v tesnem prijateljstvu in ljubezni živeli v velikanski, odmevajoči, grdi stari hiši. Ta drobna pričkanja so puščala slab okus. Posestvo se je imenovalo Tu Duc. Constance ga je podedovala. Njegovo ime jim je odmevalo v možganih kakor udarjanje bobna, simboliziralo vse, kar so v tem dolgem mirnem času našli in užili nad vasjo, ki je le lučaj od Avignona, slovečega po romantiki. Mesto papežev!

V Constancinih sanjah se je tisto noč pojavilo nekaj tega obžalovanja, vendar ne preveč, da ne bi pokvarilo mesečine na okenski polici, vonja po kovačniku in globoke, osrečujoče topline moškega telesa ob njej. Čudovito je bilo preživljati vso noč z moškim, čutiti pod prsti dviganje in spuščanje njegovega prsnega koša v spanju. Njunjo ljubljenje je z izkušnjo postajalo vedno popolnejše. Včasih se je zdelo, kakor da sta na saneh in da vedno hitreje drsita po omamno spiralni sneženi stezi. Sani, ki jih pogosto nista obvladovala. »Sam, za božjo voljo: bojim se, da bom še zanosila!« Te ljubezenske zveze ni predvidela in je, ne glede na to, da je bila emancipirana mladenka, ki je imela vso znanost v malem prstu, svoj »pribor«, kot ga je omalovažujoče imenovala, pustila v Ženevi. Tudi Sam je bil nemočen. »Ne morem pomagati,« je sopesel in jo z vedno večjo silovitostjo vodil proti počasni, globoki ekstazi, ki ju je končno povsem prevzela. Sople sta, izčrpana kakor po dirki. Sam, ki je rad navajal šaljive

kitice, ki so bile vedno brez repa in glave, je rekel:
»Tako jo razbelil je in nato jo pocedil je, prebrisani
stari Bolgar.«

Tako v budnosti, kadar pa je ležal in spal, bi ga, z glavo, naslonjeno na komolec, lahko celo večnost gledala, prevzeta od skrivnosti njegovega zleknjenega gladiatorskega telesa, ki je ohranjalo toploto kakor termovka. Uživala je v dotiku njegovega nežnega tulipana na svojem boku, spokojnega v globokem spanju, ki pa se je tako urno odzival na njen klic – skoraj kot po čarobni paličici, in prebudil spečo kobro nju-nih mladostnih strasti. Kri ji je ledenela ob spominu na to, da več kot mesec dni ni spregovoril z njo, da je ostajal hladen in nedostopen kakor zvezda, medtem pa je sama umirala od želje, da bi prebudila njegova čustva. Kot kaka trapa se je pretvarjala, da ima ljubezensko razmerje s starejšim moškim, psihiatrom, in zaradi tega neumnega širokoustenja je postal Sam hladen kakor led; koliko je trajalo, da je popravila to bedarijo! Zadnje leto je v resnici spala z zdravnikom, toda bilo je iz radovednosti in česa takega ni nameravala ponoviti, tako plehko se ji je zdelo. Zdaj pa Sam! Ob njem je podlegla najmanj inteligentnemu, najbolj preprostemu moškemu, kar bi si jih mogla predstavljati. Toda zdaj je bila goreče zaljubljena, počutila se je kakor divja mačka; sklenila je, da ga bo obdarila z vsem nujnim čudovitim razumom in občutljivostjo in spoznanjem – vse te zaklade je namenila zanj. Ob njej bo spoznal vse, kar zdaj sama sluti v njem, skrito pod njegovo neizkušnostjo in sramežljivostjo, pod njegovimi muhavimi zadržki; predrla bo

skorjo njegove lahkomiselnosti, prijazne prismojenosti njegovih idolov, kot je naprimer stari Wodehouse, in ukresala iskre v največjih globinah njegove duše! Kako bi ubogi fant vztrepetal, če bi vsa ta svoja čustvovanja prelila v besede. Zadosti hudo je bilo že to, da se je sam sebi zdel tako popolnoma pomanjkljiv! Toda tak program bi ga pahnil v pravo paniko.

Sredi noči jo je prebudil in ko je obrnila obraz k njemu, je s hripavim šepetom vprašal: »Povej mi, ljuba, se ti zdi, da sem res strahopetec, ker sem se prijavil?« Očitno so ga Blanfordove nepremišljene besede prizadele. Njena enostavna potrditev, ki jo je pokazala s strastnim objemom, pa mu ni zadoščala, čeprav je s tem izrazila globoko razumevanje. »Odgovori,« je rekel trmasto kakor kdo, ki terja pisno potrdilo. »Seveda nisi! Kljub tistemu trapastemu glasovanju v Združenju – prav po oxfordsko! Seveda nisi!« je ognjevito ponovila in ga prižela k sebi, dokler skoraj ni bila ob sapo. »Čisto prav, da Aubreyju Anglija ne pomeni nič – zakaj naj bi mu? Vendar pa bi sam le težko pojasnil, zakaj meni pomeni vse.«

Ob teh besedah je zaprl oči in uzrl nekakšno pomešano, sestavljeno sliko sivih stavb, gričev in nakodranih rek, vse to na ozadju celotne romantične podobe zlatega kentskega Wealda v času žetve, dvignjenega proti nebu kakor zlat ščit. To ga je spomnilo tudi na kratko in nerodno ljubezensko zvezo z obiralko hmelja. Prijateljevi starši so mu odstopili majhno, nenavadno hišico, sušilnico za hmelj, da bi tam menda študiral. Avantura je bila nerodna in bedna, čeprav je bila obiralka postavna in čudovita in enako plavola-

sa kot Constance. Njuna nevednost se je izkazala kot velika ovira, saj se je ona bala, da bi zanosila, on pa, da bi dobil kakšno spolno bolezen, o čemer je komaj kaj vedel! V sanitarijah bližnje krčme je stal aparat, na prvi pogled podoben igralnemu avtomatu ali avtomatu za cigarete, v resnici pa je bil poln kondomov. Imel je napis: »Vrzi v režo dva šilinga in močno potegni za ročico dispenzerja!« Kakšna sijajna beseda, »dispenzer«; kakšna bedna zveza; kako čudovito dekle, vredno koga bolj izkušenega in bolj neprisiljenega; kakšen tepec, da ni zmožgal več izkušnosti in prijaznosti! Kljub vsemu pa je Weald žarel v njegovi notranji zavesti, zlato žito, ki v žarečem soncu sega proti nebu! Nekako, gričevje tam, gričevje tu, je postala Constance del te podobe, se zlila z njo. (Vse to se bo razrešilo, ko bo vojne konec – če bo sploh hotela izbruhniti!) Pri kosilu je rekel: »Kako si želim, da bi prekleta vojna vendar že izbruhnila!« Na to pa se je Blanford odzval z besedami: »Kako si želim, da bi mogel želeti!«

Zdaj sta ležala objeta, zlato ogorela od sonca, speča, brezbrizna za miši, ki so tekale po stari hiši, ali za pridušeno smrčanje prijatelja v podstrešnici zgoraj. Nenavadno je bilo tudi to, da se nista počutila še bolj nemočna – toda bila sta polna varljive vznesenosti, ki jo prinaša ljubezen. Begajoče misli v podstrešjih možganov, mišje nožice med gnijočimi jabolki, veter, prinašajoč glasove duhov žensk, ki se pomenkujejo, tarnajo, objokujejo. Hiša je bila kakor stara dvojbornica, ki škriplje in ječi z vsakim obratom vetra. Pa kljub temu je v njunih sanjah nastopila

žalost, ju prevzela z mislijo na ločitve in prikrajšanosti in smrt – da, včasih je bila tam celo smrt; in polzele so solze gorja ob njihovih slovesih ob poslovilnem tuljenju siren bobnečih čezoceank. Kakšna zmeda! V sanjah sta občutila bolečine, ki jih budna nista hotela kazati.

Tudi nenavadni dvorec lorda Galena na hribu so pripravljali za zimo, in poslednje večerje, ki jih je prirejal, so postale bolj improvizirane in rutinske; zaradi ponesrečenega potovanja v Nemčijo in zaradi finančnega poloma pri poslovanju z nacisti je zapadel v globoko potrtost. Toda mlado družčino iz Tu Duca je rad videl – Constance mu je zelo prirasla k srcu in Sam se mu je zdel zelo primerna partija, čeprav ni bil premožen. Za gostoljubno mizo lorda Galena je pogosto sedel tudi princ, ki je prav med eno takih večerij kar predlagal, da zaposli Blanforda kot osebnega tajnika in naj z njim v kakem tednu dni odpluje v Egipt. Spočetka se je izraz »ugovor vesti« pojavil v tem okviru; konec koncev je šlo za ključni premislek, princa pa je zbodel kakor obad. »Vesti?« je ostro vzkliknil. »Nihče ne pride v Egipt, da bi se otepal s svojo vestjo!« Z namrščenimi obrvmi se je predirno oziral po omizju. »Egipt je srečna dežela,« je nadaljeval, »in če človek pomisli na veliko neenakost v bogastvu, na zločinsko slabo vladanje in na vsesplošno pokvarjenost, ki je največja med vsemi narodi na svetu, se vpraša, kako je to mogoče. Revni so tako revni, da so že pomrli od lakote in med krototom prispeli na drugi breg. Bogati so nepredstavljivo brezbrizni in neusmiljeni. In kljub temu, kakšen je

rezultat? *Srečno* ljudstvo! In res, kamorkoli greste, ljudje dvignejo oblačila in vam med krohotom pokažejo intimne dele. Ob tem vsi postanejo zelo dobre volje.« Lord Galen je bil videti nekam živčen. »Ljubi bog!« je vzkliknil medlo. »Kakšna brezsramnost!« Blanfordu se je zdelo očarljivo. »In kako se človek na to odzove?« je vprašal med smehom, princ pa ni povedal in se je izmaknil: »Odzove se z dobro voljo.«

Max, vijoličasti črnc, Galenov šofer in njegova deklica za vse, je vsako dopoldne nekaj časa pokrival pohištvo z belimi pregrinjali zoper prah; začel je v višjih nadstropjih in napredoval navzdol, izpuščal pa prostore, ki so bili še v rabi. Toda bilo je kot pri bazenu, ki se počasi prazni, in ob zadnjem srečanju sta ostala le še veliki salon in jedilnica. V predsobi je čakal kup belih pregrinjal. Galen je zavzdihnil. Žalostno je bilo takole skrajšati poletje, ne da bi človek vsaj *zanesljivo* vedel, ali se ne bo privid vojne morda v zadnji minuti razblinil v kakem mirovnem sporazumu. Kaj bi storili v takem primeru? Bi lahko zgolj povzeli staro življenje, kakor da se ni nič zgodilo? Ne, nekaj globoko v bistvu stvari se je temeljno spremenilo. Udarjanje nemškega bobna je nekaj napovedalo – neko novo smer. Toda prihodnost je bila še vedno tako nejasna in negotova in polna slutenj. (»Ljubljenje z njo,« je pomislil Sam, »je kakor telovadne vaje s poziralcem mečev.«) Blanford se je poigraval s krušnimi drobtinami in premišljeval. Njegova ljubezen do Livie ima še en, bolj oseben vzrok – vendar bi zvenelo trapasto, če bi ga razodel z besedami. Pustila mu je novega Huxleyja, njegovega najljubšega pisatelja,

v knjigi je bil tudi prvi esej o naravi zenbudizma, s čisto prvo omembo Suzukija, kar se je v globinah njegovega razuma vžgalo kakor pramen svetlobe. To mu je spet priklicalo sanjarjenje o daljnih ljudeh, miroljubno vzgojenih v krajih, kot je Lhasa, ob branju zlatih suter, zapisanih z zlatim tušem ... To in pa odkritje njegovega pesniškega poklica je bilo njeno darilo zanj, darilo, kakršnega ne bi mogla dati nobena druga ženska. Kdo bi mogel razumeti kaj takega?

Neuspešnost njune zveze kot dveh seksualnih in čustvenih živali pa je bila naravnost katastrofalna; včasih ga je to tako raztogotilo, da bi jo lahko pograbil in jo stresel kakor podgano, da bi jo spravil k razumu – ali iz uma! In kje je zdaj? Lahko je samo ugibal, čeprav je bilo to zelo odvisno od tega, ali ima dovolj denarja za bivanje tam, čeprav je bil hotel samo srednje drag: Fanechon. Gori na hrupnem, zanikrnem bulvarju Montmartre z beznicami, ki ponujajo *kuskus*, in z majcenimi arabskimi kinematografi. Ta mali izbrani hotel je ljubila, saj so se stranska vrata hotelske veže odpirala naravnost pred muzej Grevin, in ko se je skozi izmuznila ven, se je dolgo sprehajala med voščeni figurami in ob njihovih podobah hodila po poti francoske zgodovine (oziroma po njeni bolj krvavi poti), njen obraz je navdihnili nova lepota, izvirajoča iz mirne poglobljenosti, v katero so jo zvabili ti mračni prizori. Trpljenje Marije Antoinete, Maratova smrt (razstavljeni je bila avtentična kopalna kad!) in ljubka čistost izraza, s katerim je na grmado stopala Ivana Orleanska – minevale so ure in ostajala je tam, zatopljena v misli ob voščeni re-

inkarnacijah minule, vendar še žive preteklosti. Tudi ob prazniku na beneškem Velikem kanalu s presunljivo modrim nočnim nebom in bleščečimi marinami, ali pa ob pomembni soareji v Malmaisonu s celotno zasedbo Stendhalovega romana v gosteh! Sodobni eksponati skoraj niso zbujali njenega zanimanja. V majhni, zadušljivi dvorani z zrcali, ki popačijo podobo, pa se je mudila dolgo, preizkušala različne drža in pozorno preučevala izkrivljenosti, nikoli pa je to ni zabavalo. Potem je morda kupila žvečilke in se izmuznila v kino, da je tam sanjerala o dolžini Descartesovega voščene nosu ali o lokavem izrazu na Fouquierovem obrazu. Blanford je zdaj pomislil nanjo z mračno bolečino in si rekel: »Ubogo dekle, njena preteklost je kakor šapa, polna trnov.«

Naj bo torej Egipt. »V Egiptu,« je zagotovil Felixu Chattoju, »imajo dekleta nedrčke z ločenima košaricama, to je najnovejša reč.« To je bila zadnja novost pri vzmetenju avtomobilov, kakršen je bil morris, ki si ga je Chatto delil s Quatrefagesom, tajnikom lorda Galena, in s katerim bo Constance, kot ji je obljubil, odpeljal v Ženevo, da bo nadaljevala študij – naj se zgodi karkoli, vsaj to mora pravočasno dokončati, tako, kot je treba. Sam je pri tem vztrajal. Ko se vrne z vojne, seveda s kroglo v Svetem pismu, ki ga bo nosil v prsnem žepu, ga bo pričakala z vsem bremenom znanosti na svojih plečih. »Takrat boš spoznal, kako neumna sem, in me zapustil!« je vzkliknila v ugovoru. Pravzaprav ji je ta študij pomagal razumeti naravo njene ljubezni do Sama. Edinec, mati ga je obsipala z ljubeznijo, toda bila je razsodna in ni omejevala

njegove nadarjenosti, potrebe po tem, da poleti. V pravem trenutku ga je odvezala od sebe. Po novem izrazju, katerega se je učila Constance, je v plodnem trenutku prekinila transfer, da ga je osvobodila. O njem, je premišljala, se ne bi dalo napisati *Sinov in ljubimcev*. Okopal se je v reki materine ljubezni, njegovo telo je bilo zadovoljeno in v miru s seboj – od tod seksualni magnetizem, s katerim so jo privlačili ti skladni, porjaveli udje. Imel je žametno kožo, saj je bil nekoč pravilno in čutno ljubljen, kot je bila, po nekem čudežu, tudi sama. Ustvarjena sta druga za drugega, njuna čutnost se meša kakor dve barvi! »Oh, nehaj se *naslajati!*« si je rekla v staro veliko stensko zrcalo – postala je pozorna na svojo lepoto in se je vsako jutro in vsak večer skrbno naličila, da se ne bo oziral drugam! Ko pa je Aubreyja vprašala, ali ni njen ljubi kakor Donatellov David, jo je ujezil z odgovorom v svojem brezbriznem oxfordskem slogu, izurjenem v prijaznosti: »Vsak vidi sebe kot nekoga povsem drugega. To povzroča zmedo, saj vsak igra vlogo. On te vidi kot Izoldo, čeprav si v resnici Katarina Velika. Ti ga vidiš kot Davida, jaz pa vidim samo večno zaljubljenega angleškega šolarčka, vzhičenega, ker slači svojo mamo.« Razjezila se je. »K vragu s tabo!« je rekla in nadaljevala skrbno ličenje, on pa se je enako skrbno skušal obriti v kotičku velikega zrcala.

Iz Marseilla so s parnika, kraljeve jahte, ki jo je poslal Faruk, sporočili, da so pristali in so pripravljeni, da s princem odplujejo v Aleksandrijo. Blanford se je oglasil pri njem v hotelu v Avignonu, da bi izvedel,

kakšne načrte ima za potovanje, in je našel možička pri marljivem pripravljanju zakladov, ki jih je razporejal v številne potovalne skrinje, sijajno okrašene z zlatim turškim filigranom – podedovati jih je moral od kakega kedivskega prednika. Pred vrati je stal velikanski selitveni tovornjak, v katerem so bili največji kosi prinčeve opreme – stoli in zložljive mize (organiziral je številne turnirje bridža), nekaj palm v čebrih, razkošne vaze, zlati pogrinjki in dva siva sokola. Vse to je Blanfordu razkazal z očitnim veseljem. Toda na pot se ne bi odpravil še dan ali dva. Na vprašanje, ali bi moral imeti za novi položaj kaka posebna oblačila *de rigueur*, mu je neprisiljeno odgovoril: »Princesa vas bo opremila. S seboj imejte samo *tenue de ville* in kravato, da vas bom lahko spodobno predstavil. Pozneje boste verjetno potrebovali nekaj večernih smokingov. Ampak vem, kje v Aleksi jih boste lahko dobili poceni. No, poglejte tole.« V roke je vzel veliko škrlatno, z žametom prevlečeno škatlo za klobuke, s kakršno bi lahko potoval čarovnik ali igralec. Pravzaprav je bila nekakšna orientalska škatla za lasulje, v njej pa je bila skrčena, posušena moška glava, na debelo prevlečena z rastlinsko smolo, vendar z odprtimi očmi. Blanfordu je zaprlo sapo. »Ljubi bog!« je rekel in princ se je ob njegovem odzivu zadovoljno zahahljal. »To je glava templjarja; s ciprske komete je – to sem izsledil, ko sem jo kupil na kairskem bazarju. Hotel jo je imeti kairski muzej, vendar sem menil, da bi bila lepo darilo za lorda Galena, in sem jo kupil, da bi ga razveselil ...« Potrto je pomolčal. »Toda, veste, tako je praznoveren, da jo je zavrnil;

boji se, da bi ga uročilo Oko. Še posebej, ker išče zaklad tega reda – pravzaprav ga Quatrefages išče zanj. Zato jo bom odnesel nazaj. Če bom Egipčanom rekel, da je to preroška glava, bodo moji sovražniki prebledeli. Egipčani so ravno tako praznoverni kot vi Angleži, še bolj.«

Poveznil je pokrov na s svilo podloženo škatlo z grozljivim ostankom in naročil služabniku Hasanu, naj jo skrbno zavije v mehak papir in odnese v to-vornjak z vsemi drugimi stvarmi. »Uh! Vroč je,« je rekel in se popahljal s trsteno pahljačo v žarečih rde-čih odtenkih. »V Egiptu bo pa kakor v plavžu. Pa nič zato. Sedite, dragi dečko, in naj vam povem smeš-no anekdoto. S smehom se človek ohladi, in Hasan nama bo prinesel jasminov čaj in kandirano sadje. Se spominjate, kako ste se smejali, ko sem pripovedo-val o tem, da Egipčani dvignejo oblačila in pokažejo intimne dele za pozdrav, *n'est-ce pas?*« Blanford je rekel: »Res. Zdi se zabavno.« Princa, čigar misel je poskakovala kakor ptica s prečke na prečko, z veje na vejo, je nenadoma zmotil zbodljaj artritisa v prstu na roki. »Ta presneti artritis deformans,« je vzkliknil in začel vleči prst, tako da so členki glasno pokali. Ko je opravil, je spet povzel temo. »O pozdravljanju vam lahko povem smešno zgodbo, ob kateri se Egipčani smejejo – to dokazuje, da nam ne manjka humorja. V njej nastopa sir Charles Polk, nekdanji britanski veleposlanik. Tovrstno pozdravljanje se mu je tako zapičilo v glavo in v domišljijo, da ga je začela mučiti nespečnost. To mi je zaupal Hasim Nahd, zdravnik na veleposlaništvu. Ubožec, kadar pa je vendarle za-

spal, se mu je sanjalo, da ga kmetje pozdravljajo po tej navadi in da ga neustavljivo prime, da bi spustil hlače in jim odzdravil! Od tega je bil ves vročičen, Hasan mu je ves čas predpisoval pomirjevala, vendar zaman. Nekega dne pa je padel usodni udarec. London mu je sporočil, da je kralj sklenil priti na državniški obisk in da celo predlaga plovbo po vsem Nilu. Sir Charles bi moral začeti priprave. Palača mu je seveda ponudila klasični stari parnik *Memphis*, namenjen za taka državniška potovanja. Težave niso bile nerešljive. Pravzaprav je – če smem brez netaktnosti uporabiti ta izraz, štrlela ven samo ena. Šlo je za tradicionalni pozdrav. Plovba po reki navzgor je dolga, ob reki pa je na tisoče in tisoče kmetov, *felabov* – pravzaprav bi bila ob takem dogodku na obeh bregovih prava gneča. Ob pomisli na to, kaj bi se utegnilo zgoditi, je ubogi sir Charles prebledel. Skušal je prepričati Whitehall, naj odpovejo obisk, toda ne, menili so, da bo obisk koristen in tudi politično primeren. « Princ se je zahahljal, se udaril po kolenu, nato pa nadaljeval: »Lahko si predstavljate škripce, v katerih se je znašel sir Charles. Kaj naj stori? No, o angleških funkcionarjih lahko rečete karkoli, vendar pa so bolj kot kdorkoli pošteni in predano opravljajo svoje dolžnosti. Pojasnil je svojo stisko in ponudil odstop. Misel, da bi spravil svojega vladarja v tako zadrego, je bila zanj preveč. Na zunanje ministrstvo sta njegova dostojanstvenost in odločnost napravila velik vtis, tako da so ga nemudoma s povišanjem predstavili v Moskvo, obisk v Egiptu pa je potekal pod skrbništvom nekega odpravnika poslov, ki so ga

potem postavili na stranski tir, *en disponibilité* skoraj za deset let, dokler ni vse skupaj utonilo v pozabo. Včasih starega Charlesa srečam v Londonu in pokramljava o minulih časih; nikoli pa ga ne sprašujem o tem, kakšno nenavadno pozdravljanje je v navadi pri ruskih kmetih.«

Ob takem prijetnem kramljanju je mineval dopoldan, potem pa se je kot običajno oglasil župan na aperitiv in ob kozarčku *pastisa* predstavil princu trenutni položaj v svetu. Župan je bil v rednem stiku s Parizom in z vsakim biltenom z novicami ali ob govoricah se je zdelo, da gre vse samo še na slabše. Končati se mora z vojno, pa vendar ... »*Drôle de guerre*,« je rekel župan in ponovil krilatico dneva. »Nikoli nas ne bodo napadli, ker vedo, da je francoska vojska najboljša na svetu. To bi bila norost. Pa še linija, Maginotova linija!« Na takih negotovih utvarah so utemeljevali svoje upe za mir. »Dobili smo nekaj siren za opozarjanje na letalske napade,« je ponosno rekel župan, »in danes ob treh bodo *pompiers* imeli vajo. Ne ustrašite se, ko se oglasijo. Trajalo bo samo nekaj minut. Ob teh modernih letalih moramo biti seveda pripravljeni na vse.« Na terasi je bilo tako sončno in v ozračju toliko lenobnosti, da so se o takih stvareh le težko pogovarjali s primerno resnobo. Blanford je obedeloval v hotelu s princem, nato pa sta se sprehodila po žarečem mestu in se povzpela na strmo utrdbo Rocher de Doms, na ploščad, s katere se je videl še bolj strm Mont St. Victoire, ki dviga svoj mrki goli greben v oster mistral. Zdaj snega seveda ni bilo, toda hladen popoldanski mistral je ko-

dral zeleno Rono in upogibal grmovje in ciprese po suhih okoliških puščah. Nekaj časa sta zrla dol na mesto z rjavimi strehami, podobnimi zapečeni pogači, in s temnimi, zavojnatimi ulicami. Nenadoma so začele zavijati sirene in nista si mogla kaj, da se ne bi vznemirila – še toliko bolj, ker je nad mestom počasi zakrožilo pravo letalo. »Eno naših, upam!«

Če bi bile zadeve drugačne, je pomislil Blanford, kakšen užitek bi bil pohajkovaje prebiti popoldan v mestu, obsijanem s soncem, opazovati golobe, ki poltavajo in lebdijo med visokimi zvoniki, kramljati o nepomembnih stvareh, o sanjarijah in svojih lenobnih mislih ... Toda v svetu, ki poka po šivih, človeka ob takem razkošju navdaja občutek krivde.

Na glavnem trgu se jima je nepričakovano pridružil Hilary in šel z njima na *tisane vervaine*, na katerega ju je povabil princ. V Tu Ducu ga ni bilo videti ves dan, saj se je udeležil zgodnje maše pri sivih spokornikih. Zdaj je bil globoko potrta, čeprav se je trudil to prikriti – vzrok pa je bil dolg pogovor z župnikom, ki mu je zagotavljal, da Francija ne bo niti s prstom mignila, da bi se bojevala, in bo pregažena, kadarkoli bodo Nemci to hoteli. In je pristavil, da so vsega tega krivi Judje s svojim peklenskim radikalizmom. Hitler ima prav. Francija je zaradi tega *pourrie jusqu'à la moelle* – gnila do mozga. Hilary je zavzdihnil in si spet prižgal cigareto. »Prodajalec v trafiki mi je povedal, da je sinoči v hotelu Princes mlad judovski par napravil samomor. Bila sta begunca iz Berlina. In zelo mlada. Slišal je strela.«

Poslovia sta se od princa, ki je obljubil, da se bo oglasil Blanfordu takoj ko bo sklenil, če sploh, odpotovati. Ko sta šla mimo visokih vrat muzeja, se je Blanford ozrl na dvorišče in začutil skoraj fizični sunek v srce, tako živ je bil spomin na Livio, kako stoji tam. V polmraku zore je s svojim »nasmehljanim glasom« recitirala stih iz Goetheja. Stopil je naprej, da je dohitel Hilaryja, in pomislil: Kakšne čudovite, v vetru umite dneve sva živela to poletje. Počutim se kot star kralj, ki mu je umrl najljubši točaj. Vedel je namreč, da je njen odhod dokončen, in tudi če se bosta morda spet videla, ne bosta več živela skupaj. Misel je bila pomešana tudi s hvaležnostjo, saj je bil njen magnetizem tak, da ob njem moški dozori. Za trenutek je zaprl oči in videl, kako je pred njim zavila okrog vogala. Navadila se je hoditi kakor rimska sužnja – tako je to označil sam pri sebi – in ko je zavijala okrog vogala, se je nagnila, oklevaje kakor sokol, preden strmoglavi na plen. Hilary je začel mrmrati napev iz *Bitter Sweet*, in ker je napev Blanforda ganil, je pritegnil in s tem prikril svoja čustva. Šla sta preko znamenitega mosta proti gričem in po ovinkasti cesti, ki je vodila proti Constancinemu dvorcu, tam je ona v tistem trenutku pomagala Samu za večerjo polniti paprike z mletim začinjenim mesom in česnom.

V prijateljskem molku sta prišla skoraj do vrtnih vrat stare hiše, potem pa je Hilary položil dlan na Aubreyjevo zapestje in rekel: »Aubrey, ne želim se vtikati, toda kaj za vraga si sinoči trgal? Trajalo je celo večnost, kot pri Čehovu.«

»Dobro povedano,« je odgovoril prijatelj in ob tem porogljivo ukrivil ustnice. »Stare beležnice, odlomke in drobce. Pred odhodom sem hotel vse odvečno odvreči čez krov.« Pomolčal je in nadaljeval, kakor da bi se nekoliko opravičeval: »Celo košček romana. Izmisлил sem si moža po imenu Sutcliffe – ker ni bilo česa boljšega – in postal je vse preveč resničen. Začel mi je slediti povsod, kot gravitacija, in se mi je tudi povzpel na rame kakor Starec iz morja. Moral sem nehati!« Hilary se je zasmel. »Razumem,« je rekel. »Moral bi jih prepustiti muzeju. Mislim papirje.«

Stopila sta okrog poslednjega vogala in naletela na voznika Blaisa, ki je ponosno stal pred hišo na balkonskih stopnicah ter kramljal s Constance in Samom, prišel je namreč s postaje in pripeljal staro usnjeno zofo, ki jo je Pia poslala v hrambo. *Prispela je!* Bila je v okornem ovoju iz debelega rjavega papirja. Constance se je s priprtimi očmi zastrmela v Aubreyja in obtožujoče rekla: »Mar mi nisi rekel, da je Sutcliffe izmišljen?« V roki je imela odrezek spremnega lista, na katerem je bilo ime pošiljatelja. »O tem bova pozneje,« je izmikajoče rekel Blanford. Skupaj so dvignili oguljeno reč in jo postavili v rastlinjak med palme in zdelo se je, da kar spada tja. Blaise pri tem ni pomagal, temveč je stal in kašljal na terasi, dokler se ni dekle vrnilo s pladnjem do roba polnih kozarcev *pastisa*. Njegov kašelj ni bil narejen – v vojni leta 1914 je preživel napad s plinom. Constance je uspelo prepričati njegovo ženo, da je pomagala pri čiščenju in pranju, kar jim je bilo v veliko pomoč. Nekaj časa so kramljali in neogibno

spet prešli na vojno. »Prejšnji teden je govoril predsednik – *quel con!*« je brez pretirane sovražnosti rekel Blaise. »Pojma nima, kaj je vojna. Govoril je o svobodi!« Šlo je za običajno razumarsko blebetanje brez vsake oblike ali vsebine – kaj naj bi drugega pričakovali v deželi, kjer so bili voditelji sami enako zbegani in enako malodušni? Kar pa svobodo zadeva ... Med večerjo pri lordu Galenu je princ seveda pripomnil: »Svoboda je neoprijemljiva reč – zaznaš samo njeno odsotnost, toda ne moreš je opredeliti. Zato Britanci nočejo razumeti nas Egipčanov in našega stremljenja po svobodi. Mi bomo iz vsega napravili godljo, o tem ni dvoma, toda to bo egipčanska godlja, naša lastna godlja – in kakšna godlja! Vendar pa egipčanska godlja!« Ponosno je dvignil glavo in se ljubeznivo ozrl okrog sebe.

Sam je začel odvezovati vrvico in trgati ovojni papir, v katerega je bil ovit stari kavč. »To je zofa Emily Brontë,« je rekel. »Ne,« je odvrnil Hilary, »še enkrat ugibaj.« Constance je rekla: »Dovolj nespoštljivosti! To je preroški sedež, preroška zofa. Na njej bom vse popoldne brala svoje psiho-kar-že brošure in molila za razsvetljenje.«

Blanford je od sošolca, načitanega kot on sam, prejel poštno ležeče pismo s presenetljivim opisom Pariza; glede vojne niti ni bil tako lahkomišeln, pač pa vanjo sploh ni verjel. »Ko sediš v Dômu, imaš občutek, da preprosto *ne more* priti do tega, ne v tem stoletju, po vsem, kar smo videli. Vendar nevarnost podeljuje vsemu nenavadno neresničnost – podobno izgubi spomina. Dejanja postajajo samodejna. Po-

glej, sedim na *terasse*, gledam neke kosmate nosače v pajacih, ki na podstavek mukoma postavljajo grozni Rodinov kip Balzaca; končno jim je uspelo, da so ga spravili gor, kot pingvina na plavajočo ledeno ploščo, in tam ga zaradi rastlinja kmalu skoraj ne bo videti; ta teden bo na vrsti George Sand, ki ji bodo ob govorih, ob katerih obliva človeka kurja polt, postavili doprni kip v Luxembourg. Kakšno govoričenje! Vendar pa prikladno za ljudstvo, ki lahko na ograje pred poslansko zbornico povsem resnobo pritrdi napise *Défense d'uriner!* To so pravi dediči ant. gr. čuta za državljansko anarhijo ... Vendar pa resničnost nenadoma pride na oder kot ledena prha s *fait divers*, naprimer: ‚René Crével napravil samomor‘. (To je moj pesniški prijatelj, ki ga ne poznaš.) O tem tragičnem dejstvu sem v Dômu potožil nekemu slikarju, ki pa me je ustavil z besedami: ‚*Ce que je lui reproche ...* To, kar mu očitam, je, da je imel *prave* razloge za to dejanje. *C'est pas ça la suicide! C'est pas sérieux!* Samomor je spraval v *disrepute!*«

Voznik Blaise, rožnat kakor zahajajoče sonce, se je odpravil in njegov voz je odškripal nazaj proti mestu. Sam je pred večerom očistil petrolejke in odprl nekaj zavojev s svečami, da bi jih postavili na stare krožnike na mizi na terasi. Ta teden sta bila s Constance na vrsti za opravila, ki so spadala v rubriko »tlaka« – in nekaj od teh, naprimer zamašeno stranišče, je bilo res nadležnih. Sam je stokal in preklinjal, vendar ga je navduševalo, ker je bil lahko sam z njo. »In potem sta večno živela,« je rekel med delom, »v tako popolni družinski sreči, da so ljudje kar strmeli.«

Ta večer so jedli zgodaj – *entre chien et loup* – kot pravijo Francozi, da opišejo »somrak« – in nato so postali fantje nemirni in so sklenili, da se gredo okopat v hladno vodo k jezui, Constance pa so pustili pri pomivanju. In to ji ni bilo odveč – rada je bila nekaj časa sama, samodejna opravila so jo pomirjala, da je lahko premišljevala o čem drugem, naprimer o vabljivih brošurah, ki so ležale poleg njene postelje, premnoge še z nerazrezanimi listi. Ljubezem je precej ovirala njen študij in zaradi tega je imela slabo vest. Ko je postorila vse v kuhinji, je šla gor in vzela dve knjižici, ki ju je nameravala kar takoj prebrati, to pa na najbolj prikladnem mestu: na verandi z rastlinjakom. Zato je morala razpostaviti nekaj sveč za pravo luč in ko je bilo to opravljeno, je z vzdihom legla in se zatopila v blodnjak domnev in hipotez, ki so povsem spremenile njeno razumevanje stvari – ji omogočile nenavadno nov pogled na ljudi, na posameznike in na kulture, na filozofije in na verstva. Bilo je, kakor da bi se njena zavest izvila iz zapredka veljavnih resnic, se osvobodila in poletela v nenavadno pustolovščino v svet infantilnih odnosov, demonov in božanstev in bestiarija človeškega otroštva. Pri bogu, jezilo jo je, ko je videla, kako so vsi mlačni ob teh zadevah – neznosna domišljavost moške pameti! Zoprni stari Aubrey, tako cincajoč v svoji oxfordski domišljavosti; pobožnjakarski Hilary; trapasti Felix ...

Brala je kako uro in napol poslušala njihov smeh in pljuske od skakanja v vodo. Nato je v nenadnem vzgibu vstala, vzela svoje brošure in nekaj sveč ter se po stopnicah povzpela v svojo sobo, ki je bila